శ్రీ

చింతామణి

ఇది మాసమునకొకసారి ప్రకటింపఁబడును.

సంపుటము ౩] రాజమహేంద్రవరము. [సంచిక ౧.

విజయసంవత్సర మాఘమాసము.

పండితరాజశతకము, తృతీయము. (౩౦౦-పుట శేషము.)

శ్రీవ్యాసకాశికా సం। భావ్యామలవృద్ధ గౌతమసరిత్తట భూ।
భవ్య శ్రీకేసినకు। ద్రివ్యాసస్థాపితాష్టదిశ, గిరీశా॥

ఉ॥ కోయిల; యన్న? యేల యిటుగూసెదు గుత్తుకరొండ శేబగ;।
శ్రీయెలదియ్యమావి యిగురింతయెయిచ్చుఁ; బరీక్షమున్నగా।
నీయదు నీకునర్హ్మఫల; మేమి, యెఱుంగదు హెచ్చుతగ్గులన్।
గోయిల, కాకి, కోఁతి శర్థికుండును నందఱునొక్కరీతియే॥ ౧॥

చం॥ ఇడిసిన గోడమాల జనియించితి; కాంచననామరూపముల్।
వడసితి; తంటవింటిపగవాని మహామణిమత్కిరీటమం।
దెడమునగడించి, తల్లనఁగ శేషునిఁగానవు; పూర్వవృత్త, మి।
ప్పపు, లవమేని, డెందమునఁబూన, విచేమి, ర, యోరి, యమశ్రైతా॥ ౨॥

చం॥ కలము తరింపఁగా నలవిగాని సముద్రము దాఁటు, దివ్వెపు।
ప్పులమగునిర్లు వో, సురటి, గాలియొనర్పఁగ; నంకుశంబు మ।
త్తిలుకరి క్రొవ్వడంప, నిటు దెల్పి, మనుష్యులుగంట్రు, సాధన।
మ్ములు; ఖలచిత్తవృత్తి హ్యాతిపూనికి నల్పకునయ్యె భగ్నమే॥ ౩॥

చం॥ లవి,నలినాళ, నంచలు, పలఁబరి, కాకులు గ్రద్దలున్, ఫలా।
శలుగని, బాటసారులు, రసాలకిసాలములంచు నెంచి, కో।
యిల, లిటఁడాపులబ్బునని, యెన్నఁ జేటులు చేరు, బూరుగా।
వలచిన దొక్కఁడేఁగనె నెవండు? సమున్నతి నీదిదేటికిన్॥ ౪॥

ఆ॥ గీ॥ పృథివిలోన వలచు పేళు లుడిగునారు।
గంటమొదటికంటు, గాలి? పెలుకు;
తగదు సకలదిశలఁడాపులు పెదచల్లు।
విరులమించుజాజిఁ జెల్లగింప॥ ౫॥

చం॥ పటువగు నోటమేటి బిలువన్ ఘటియించి, నభంబునన్నిశం।
కటుబవ మొప్పచట్టుఫల, గణ్యతగాంచు విహంగభర్తకున్।

ఘటితమె? పల్లెపేదముదుకంద్రగు చెంచులపీకుటిండ్లపై।
నటనమొనర్చు దోమగమి యగ్ఘశసంతతిచే తధిక్కృతుల్॥ ౬॥

చం॥ సిరి సలిలంపుమత్స్యసతి; శ్రీపతియంబుచరంబు; మౌక్తికో।
త్కరమిసుమా; ప్రవాళలతికాతతి నాచు; శిలల్ బ్రబు; ల్దరిన్।
సురమహిజంబు; నీరుసుధ; చోద్యము, పేరునువార్ధిధాన, మా।
దరమగు రౌలనుండివిన; దప్పియుందీఅగుదాయంబోయునన్॥ ౭॥

శా॥ దేవీసౌధమునద్దరా చిలుకరీతిరత్నప్రస్తోడపై।
నీవుం జేయుదు నీడచిల్క? పనులన్నింటిన్ గ్రిమంబొప్పంగాం;।
బోవంబోదువు; నిల్వనిల్తు; గగనమ్మున్ జూడంగాం జూచె; డా।
రావంబయ్యది సేయుపీనులలర, బ్రాకారకుందీవరీ॥ ౮॥

ఆ॥ గీ॥ ఎసంగు దొండమావోట నిత్తడి? పుత్తడి।
దంబు నమరం దాల్చుటః నారగంటి।
యొద్దదానియోజనున్న, సుత్పృగ్వఘా।
మణమవగుటకేను సమ్మతింతు॥ ౯॥

మ॥ దరిం జేరందమకు, న్ఘనుండగు జగత్ప్రాణుండు, చేవంగుండై।
ట్లు, రసాలాదులు, చిల్కకోయిలలపల్కుల్పాటువాదంబుగా;
సురఖానన్నైడంబూను పీనుంగు, గరాసుందాడి, దుర్వ్యత్తమా।
తరు, వింత్తైనను వంగకుండిన, మహద్భంగంబు లేదెవ్వియున్॥ ౧౦॥

మ॥ హరిణాక్షి తత్తరమేల; మాను గురుపోతా? పీడు; సారించు కా।
సర; సివ్వంగి, కలంగ; కో రొమలుంగ? యిచ్చన్తైచ్చం గ్రీడింపు; మీ।
హరి, దృష్టాఖిలకాననాంతమయి, మాద్యత్కుంభి కుంభస్థలో।
దరముక్తాఫలమండనమ్ముల, నమందంబందునానందమున్॥ ౧౧॥

మ॥ కరికుంభస్థితమౌక్తికంబ? పాల, ద్రింగందద్దకాంక్షించుకే।
సరి నిన్నీడనుగాత్రం జెంచులును గుంజాభూషణుల్నిర్గతా।
దరులై యిమ్మనంజిమ్మనీ; తెలుగునే? దానప్రకాశించునీ।
ధర; నిన్నెన్నివశాలకైనం గానరే ధాత్రీతలాధీశ్వరుల్॥ ౧౨॥

ఉ॥ అట్టిదె? తావి చంద్రమలయప్రభవంబుల, జింకబొడ్డునం।
దెట్టిదిమాకి? నీదువిరినేని, ఫలంబున నేనికల్గు; నీ।
పట్టున దోసమెక్కుండిది; భావనసేయకతగ్గ పొమ్ము చే।
పట్టుదు కాకికోయిలలపండ్లుసమంబుగ ద్రింగనిచ్చుచున్॥ ౧౩॥

చం॥ ఇదిముని జీవనం, బగులయేలిక, చైత్రుని సర్వవిత్త, మా।
మదనుని గెల్పుమంత్రి, పికమండలికింగురు, వో కిరాత? యి।

య్యదియను వాక్యప్రవృత్తమకబాయని, సర్వమహీజరాజుఁ గో।
బైవవాకొమానిసైతము వడివ్వ్యధవేయమదీనగొడ్డటిక్॥ ౧౪॥

ఉ॥ దానముఁ గోరు తేఁటుల, మదంబునఁ గానక కన్ను, తోలె, నేఁ;।
నేడుఁగు కర్ణతాళముల నెంతయు దవ్వుగ; దానికే, యగుక్।
హానికపోలకాంతులకు; నగ్రమరంబులలో, ఫుల్లపంకజా।
నూనసరోవిహారములనొందు నమందమనః ప్రమోదముక్॥ ౧౫॥

ఉ॥ నీరును పాలు సేర్పఱుప నేరుచు నీమతియెందు వోయె, నేఁ
డారయ, కారగింపఁగ, బిసాంకురశంకఁ, గొలంకునీట, నీ
హారమరీచిరేఖ గని, యందికొనంగ మకించె, డో మరా
ళా? రమణీయపక్షినివహప్రథుతానుకవిస్తుతోన్నతీ॥ ౧౬॥

మ॥ మరలన్నాటు మఁ ద్రవ్వి, త్రోచి విరులం బ్రాపించుచు, స్వంచుచుక్।
దరువుల్ చిన్నవి, వంచు చేడవని, పెద్దల్ చిన్నగా, యుక్తముల్।
విరియంగా, మెలిమఁడ్లవాఁగు చుపెలి, స్వే, మాలికస్వప్రక్రియక్।
దొర, సామానులు పాయము ల్నెఱపఁజెందు స్థీర్ఘమాయుష్యముక్॥ ౧౭॥

ఆ॥ గీ॥ సరసిజంపు మొగ్గ సలిపెడు పనియింతె;।
కొలనిజలము వెడలి వెలికివచ్చు;।
వలపు, తెలివి, సిరినివాసంబు, గలిగించు।
పనులవన్ని దినకరుని పెయంద్రు॥ ౧౮॥

ఆ॥ గీ॥ అంచ, తెరువున లఫు, నడఁపఁగ, మునిమాపు,।
కాకి గ్రద్ద కొంగ కన్నె తేళ్ల।
మనికిఁ జేర, మూఁగయని చీక్చిగఱు; లఫ।
మాశ్రయముస ఘనునకవమతి గద॥ ౧౯॥

మ॥ సహకారమ్మిది, సద్విజాశ్రయము, రాజచ్ఛాయ, మార్తశ్రమా।
పహము, స్గొమ్ములనిండఁబండ్లు రససంపన్నంబు, తాకల్పభూ।
రుహతుల్యమ్మను; బిబ్బికోతి యెదుట న్గ్రోధమ్మునం దూఁకుచుక్।
బహుభీతస్థరిఁ జేరువారలకొనర్పం జాలియుండుండ దేక్॥ ౨౦॥

చం॥ కలిమిగలారి వక్త్రములు గానవు సాంతకు; పీతిగర్వపుం।
బలుకులు నెప్పుడున్వినవు; పర్విడివాసను పేరియొద్దఁ; గాఁ
కలితతిమేసిలేఁగసవు, గాటము గానిదురింతు నిద్రరాఁ;।
చెలువము లేదె? యేతపమతిస్థిర బుద్ధినొనర్చి తెచ్చుటక్॥ ౨౧॥

చం॥ నడుమ జనించి తేమిటికి నాలుగు దారుల; కేలనీడయుం।
బడసితి చాలదట్టముగఁ; బండులవంగితి వేల; నైపుమి।

ప్వాడు తనచేయు నేరములఁ బుణ్యతరూ! కొనకొమ్మలాఁచినన్।
బడలుపడంగఁద్రోచినను, భగ్నమొనర్చిన, వ్రక్కలించినన్॥ ౨౨॥

ఉ॥ ఈయెలమావిక్రొంజివురులెక్కువ మెక్కుటు రక్తకంఠమై।
కోయిలవీనులందిపుడు గూర్చుసుధాకణముల్; చెఱకా?
కూయకు; చిల్కా? పల్కకుము; కుత్తుకనిల్పు రవంబుపల్లటీ?।
చేయకు కేకలో నెమిలి విఘ్నమొనర్పకుఁడిండిమనందముల్॥ ౨౩॥

చం॥ జలకణమా? సరోజదళసంశ్రయణమ్మునఁ, దాల్చి, మౌక్తికో।
జ్జ్వలత, విరక్తి లాసపడ, ద్రావెడు; పట్టి, పరీక్షసేయఁగా।
నిలువవు చేత; మచ్చరము నీకిదియేటికి; మేటులెంతయో।
న్నొలఁగొని ముత్తియంబు, లిలుకేలుపుమాళులలంకరింపరే॥ ౨౪॥

మ॥ కవితన్వాదితమొంబువంనువలపే; కల్మిన్వదాన్యత్వలి।
క్ష్మి, విపత్కాలము పండు నన్మధురిమాస్తిత్వంబె; సద్వంశసం।
భవునందున్సుజనత్వముత్పలదళప్రాంతంబున న్రాగసౌ।
ష్ఠవ, మే; భూపతియందుఁ జూడరి పికాస్యంబందు వర్ణ్యోక్తినో॥ ౨౫॥

మ॥ కలిగెన్నేఁటికి గాలివాన? విధిసంకల్పంబునం బ్రాభవం।
బలుపంటే, తుద, కుండు, నొక్కనెల, యూహా, రెండుమాసంబులో;।
కలకాలంబునఁ జెల్లగించిరివి వృక్షశ్రేణు, లెన్నెన్ని, బా।
పులుపాడయ్యె; నిఁకెన్నఁ జోట్లనుకప్రోత్పుల్లోర్వఁగాఁ జేయవే॥ ౨౬॥

మ॥ శరణంచున్నినుఁజేసు చాతకము నై సద్యః ప్రసాదంబునన్।
సరసంబయ్యెడుఁగాత మోజలద? నీస్వాంతంబు సామాన్యసం।
భరముల్దీనిగొనంబు; లబ్ధులను యాచ్నం జేయునే; రక్షకున్।
బరునిగ్గోరునె; గౌరవంబు విడునే, బాధన్ని వేదించునే॥ ౨౭॥

మ॥ మృదుభావంబుత్వదీయ శబ్దంతతి, న్మిత్రానుకూలత్వముల్।
విదితంబయ్యెఁ బయోద?; నీప్రబలతన్వృద్ధింగనె స్తబ్ధ కా।
స్పదము ల్పెక్కు; భవద్వృతంబునుదిసాహ్వానంబొ, దినం, బేమి, ప।
ల్కుడు; నీయోగ్యతఁ; దూఁడుదిండులగు పుల్గుల్వెల్లడించెన్గదా॥ ౨౮॥

మ॥ తనుధూళీహరణంబు లేదు; మకరంద గ్రాసము న్లేదు; తూ।
జ్జనితాపంబడఁగంగ లేదు; తృషయున్ శాంతంబుగా లేదు, ఖే।
లనపుంబల్కెఁడి?; తమ్మి బింబుకరట్ట్రాసావముంబద్మినిం।
జెనకం, దూరకరుంఖంకృతుల్మధుపము ల్సేయఁ బోడంగెంగటా॥ ౨౯॥

356 (సశేషము) ఆకుండి-వ్యాసమూర్తిశాస్త్రి.

పండితరాజశతకము, తృతీయము. (౩౫౬-పుట శేషము.)

చ॥ కనుమకుకాళు కెల్లనిరి గగ్గెడునీవెవఁ, డేను హంస; వ
చ్చినదెటనుండి? మానసము చెంగటినుండి; యెదంచునుండుఁ; గాం
చనవలినుల్ జలంబుసుధ, సాటి; సురద్రుమ షణ్ణితటం।
బున, నట నత్తలున్నె? నహి; యన్న బకంబులు నవ్వెపక్కునన్॥౩౦॥

క॥ పరివర్జింపుము కస్తురి! । పరిమళ మెుక్కటన ప్రఖ్యాతివిది; క।
స్పురమందుఁగలవు శైత్యము । పరిమళము, మృదుత్వ, మచ్ఛభావము నరయన్॥౩౧॥

తే॥గీ॥ ఆడెదేలవృథాచాతకా? మదాంధ ।
వారణంబివి, కాదుసూ, కారుమొగులు; ।
ఈదుసేయుట్టివారి, కి, ధించుకయును; ।
మహిని మాతఁగ దానంబు మధుపతతికి॥౩౨॥

చ॥ ప్రభుపుతలంపఁ, గాకవిసరంబును గోకిలపక్ష్మితో సద్ప।
గ్విభ, తమఁబెందఁ, జాతసుమబృంద మరందముఁ గ్రోలజాలెడిన్।
శుభము వసంతకాలము మనోహరమా చరుదేర, దన్ముఖ।
ప్రభవము నా, సుధాభకల పంచమకూజిత మెవిధంబునన్॥౩౩॥

తే॥గీ॥ మధుపు పోషించె నాకద్విజ మధురవచను।
ప్రీతిరాసఁగఁగ, మత్తద్విరేఫు సరిగ; ।
జాతిహీనుఁడు సన్నుష్య గుణములు, స।
సాధువోషము తెలుఁగఁగ, శక్తుఁడగునె॥౩౪॥

చ॥ తతిఁగియు గంధపుందునుకదా, నిమునభ్యలకుం బ్రమోదముం గ్ర।
గాఅవడకుండ ధేను వనుకూలతఁ బాలిడుఁజాల, మేసః రూ।
పఅఁదఃతల్లిదే యహహాయభ్యుదితంబగుఁ దేబు; చచ్చి, తా, ।
నఱుగఁగనీక, కఱిగతమన్నము మకీకపెల్వరించెదన్॥౩౫॥

తే॥గీ॥ కాకిమూఁకలలోమించు గాంచ దంచ; ।
జంబుకంబులనడుమ సింగంబు మెఱయు; ।
దండ మొండదు ఖరయూధ మందుఁదురగ; ।
మందఁడున్నతి మందుల యందుఁ బుధుఁడు॥౩౬॥

తే॥గీ॥ నీళ్లు విడువవ, నెచ్చెలీ? నెమిలి? పెక్కు ।
వన్నెలెన్నిక కెక్కు, నీ వెన్నుదన్ను ।

మమ్ము; విడిచిన, రూపలోపమ్ము నీకె;।
మాకిఁ బాసమె; భూపతిమ స్తకమున॥౩౬॥

తే॥గీ॥ తరుణమాతురత సిద్ధార్తదావపావ। కములు క్రింగిన యీ భూమిజములు, జలద!।
వానకురియుట మానెదవేని, మాను;। మేలపలు పెనుపిడుగులుజాలి పూని॥౩౭॥

మ॥ వాపీకూపతటాకసింధు జలధిప్రాంచత్పయో భీప్సితం।
జేహారస్సును వాలు దప్పియులఁ దల్ సోద్భింపఁబుట్టు ల్పైఅల్;।
మా పక్షి తుష్కము లైన, గొంతు పెదవు, లోచ్చద్యంబు సారంగ క।
వ్యాపారం; బోరుఁ జూడఁ, గోల్వఁ బోగడ, న్పాదంగఁ బోదంబుదా॥౩౮॥

చం॥ పొడవగు చెట్టు, పెద్దఫలము, న్గనినంత నెపొంగి, నూటనుం।
డెడివరి వెన్నపేడి, తుధ నెంజెలి గొబ్బరి యెక్క, చిల్క, వే।
పొడువఁగఁ దంగ, నాశె వృథపోవుట యొక్కఁడె కాదు; తుండముల్।
బోడిపొవియయ్యె; భ్రాంతిఁ జెడిపోవుఁ గలట్టిది; గల్గుభంగముల్॥౪౦॥

మ॥ తియమాక? గుణసంపదం గదుఁ బ్రసిద్ధిం జెందు నీపంట్లు మె।
క్కియుఁ బత్తు, ద్దెసలందు నీ యశము వ్రక్షేపింప; నీ, కోకిల।
మ్మె, యసంబున్భవదీయ మెల్లకదలన్పాబ్రించె సుం గ్రొంజివు।
ళ్ళే యురంగొంచును బంచమస్వర సమాశ్లిష్టోక్తి వైచిత్రులన్॥౪౧॥

ఆ॥గీ॥ లేఁటి మేటి? లేనె తెరలకు నిరవగు। తమ్మి విడిచి, సాహసమ్ము మీఱఁ।
జేరఁ దేలయిప్పుడూరక బూనుగు;। కొండలమ్ముఁ జెంద, మంద? తలఁతె॥౪౨॥

తే॥గీ॥ మూడు నాలుగు జలకణములను వేఁడు;। జాతకము వారిధరు దక్కి చేత; నతఁడొ।
నించు సకల ప్రపంచంబు నీటు; నహహ। ఘనులయూదార్యమాశ్చర్యకరము గాదె

ఆ॥గీ॥ తీయమానియుండుఁ దిన్ననికోయిల। చెంతనునికిఁ గూర్చు సృష్టికర్త।
నలువ చాల దూషణమునకుఁ దగు; నీవు। కాకి? యొఱవు నీది గాదు తప్ప॥౪౪॥

చం॥ అమృతమరీచికోచి రమలా సమసౌధ శిరోగృహాగ్ర్యపీ।
ఠమున వసించుఁ గాక, కరటమ్ము సుఖమ్ముగ నిచ్చ; సుందరీ।
రమణ రతిప్రసంగవి సరన్మణి తాఖ్య గళస్థితాత్మతో।
పమసినదంబు పావురము భాతినదెట్లో నరింపనేర్చెడిన్॥౪౫॥

శా॥ ఇన్నాళ్ళీళ్ళు, శుభంబుగా నె సమయం బేగించితో చాతకా?।
కొన్నాళ్ళేయిఁక కష్టము; ల్నిలుపవో కొమ్మా నసము; స్వాతికే।
ష్టన్నా? చూచెదవేల యీ కొలని నీరత్యంత భీతాత్ములన్;।
గొన్నంబుక్కెడు నీరు నీవు, కులమం దస్పూర్వ్యశం బెప్పుడున్॥౪౬॥

కం॥ మలినుఁడవు, క్రొవ్వలరివి, చం । చలుఁడవు ; నీయందు రాగ సంపన్న, విశా ।
లలపన, రసాఢ్యయౌ కదా ; । నళినిన్విడనాడ నీకు న్యాయమె భ్రమరా॥౪౭॥

కం॥ సరిగాఁదూఁచుట యొకటియె । గురిగింజలతోడ గొప్ప గోడు పసిఁడికిన్ ; ।
బరికింపఁ గోఁతకాలువు । లోరయుకయును దుఃఖలేశ మొనరించె నే॥౪౮॥

ఉ॥ ఎడ్డె విధాత, వానిమది యింపుఁ దృణాశన నాటకోటికిన్ ।
బొడ్డుల నిచ్చి, కస్తురి, యహో వృథాయొనరించె; నాతఁడా ।
దొడ్డపదార్థముల్ప్రచల దుర్మతిజిహ్వల మూలభూములం ।
దిడ్డ, సమస్తజంతులకు నెప్పుడుఁ గల్గు మహోపకారముల్॥౪౯॥

చం॥ మృదువుగఁ జిల్కపల్కునెలమి న్వహియింపదు పిల్లి; కస్తురిన్ ।
గదురఁగఁ జేయు జింక బలుగందము మెచ్చదు సింగి; మింపు, పు ।
ట్టదు శిఖితాండవంబుల కెడంగు నబోయకు; సర్వదా ఖలా ।
స్పదమగు నిందు నేరొ, గుణసార విశారదు లుగ్రకొండటే॥౫౦॥

ఉ॥ వంగపువార నారుల యపాంగపుఁ జక్కఁదనమ్ము సూది, సా ।
రంగములాశ్రయించెఁ బరరాష్ట్రము, పూర్ణవివేకులౌట; నే ।
నుంగులు భంగమొందియుఁ జనుంగన; నంటెవసించు మత్తతన్ ।
బొంగునృజాల; మానమును బూనఁడు మూర్ఖుఁ డనాదరక్రియన్॥౫౧॥

చం॥ అమృతముఁ జల్లు వెల్గులపై తాంశుఁడు దన్పదు లోకమేల?; య ।
బ్దము జలధార నాస్పదును ధారుణి నేల; సదా భ్రమించు, చీ ।
ద్యుమణి జగత్త్రయంబు పరితుష్టము చేయు; నిదేల; సాధుచి ।
త్తము పరరక్షణంబున విధాయకమెన్నకు సాంజమాటచేన్॥౫౨॥

తే.గీ॥ నీవు తేఁడవు నీళ్ళకు; నిధి విమలుల; । కభయపదము పొందుచుల; కధికులందు ।
నధికుఁడవు; నీకె, గ్రాహ్యతనందవేని । జగతినాధార మెవఁడింక జనులకబ్ధి॥౫౩॥

చం॥ పరులలరంగ నెన్నొ పెనుబాదలు, కవ్వపుఁ గొండకీళులం ।
దొరయు, సహించె; మీఁటఁడు నిజోన్నతసేతువు; నెన్నొ వాత్యలన్ ।
గరముగ లంగఁడద్రిభృతి కర్తకుషి జగత్త్రయంబు శం ।
బరమునఁ బ్రోచు; నబ్ధిమహిమంబఖిలంబున మించు దానసే॥౫౪॥

ఉ॥ అనిన నిప్పుఁ దేనియల, నంబురుహంబున నాటలాడినన్, ।
బూనినఁ దేనె సోనలఁ బ్రమోదము మావి, వసంతవేళలం ।
బీనతమేను చెంద గురివెందమరందము దిన్నఁ, గాని ప ।
ట్టా, నిది, నమ్ముమీ, కొడిసెయందు విహారమనోరథంబులే॥౫౫॥

మ|| పొదలంబుట్టల నక్కకోతి మెలుఁగుల్ప్రేయుల్లహో సర్పముల్ ।
పొదలం జేయఁగ ఘోరరావములు, గల్గుంగారె యొండ్రములున్;।
త్రిదశార్జున్యవృతామరద్రుఘన దీజేవాఘుచింతోపలా ।
స్పదమా బంగరుకొండగా వివి, ధరాచక్రంబు నందన్నియున్||౫౬||

శా|| కానీ, కస్తురి శుద్ధమో మలినమో; గాదింత నేరేమిదియున్;।
మానాతీతమె దోషము దాకరము సంమాన్యమ్ము వల్పొక్కఁడే; ।
దానం జేసిరె చెందునందమది, కందర్పోత్స వాలంక్రియన్ ।
మీనాక్షీకుచఫాలగండగళ దోర్మూలోన్నతి గ్గాంచుటన్||౫౭||

కం|| కుజనా! కోరుచునైవలో । సుజనుండనిపించుకోనఁగఁ, జొచ్చెదవేలా!।
సుజనసమాజము; లాద్రుమమ! కుజశాఖ శిరోజమున్న, నెట్లుపికమగున్||౫౮||

కం|| చెందినఁగుజనుల, మలినతఁ । బొందును సజ్జనుల డెందమును; వీథీధూ।
ళిందనరి, పవనుఁడు రజో । మందుఁడగుటనింపునెల్ల మందిరములఁగరే||౫౯||

కం|| ఖలుఁడపకార మొనర్చును, । ఫలమందును దత్సమీపవర్తి సుజనుఁడున్ ।
పొలదిండి తేఁడు రాముని । లలనన్ద్రిచ్చిలెను మునుజలధి కట్టఁబడెన్||౬౦||

చం|| జరపిలిపీదినంబులు గజద్రజరాజకటద్రవమ్మదా ।
ఝ్ఝరి భజియించుచు; న్ప్రియమర! సాధ్యసమున్నలు కైనవీనులం ।
జొరఁబడవద్యోఁ; దాళముల చొప్పుగుకర్ణము లంబ్రహారముల్ ।
మురియఁగింపకుండ, నవప్రవృత్తరిణీవనిఁ జేరఁ బోకుమా||౬౧||

మ|| భ్రమరా! పద్మిసనిన్నమాటికి సుధాభాంబో మరందంబు స్రావ।
దివముం, జూడను, ద్రావఁజేసి, యొదనిద్రింపించె నాడించి; ని।
త్యము నేఁడామె దలంతె; నీవాకఁడెకాటా? దివ్యః సంచారమున్ ।
సుమవల్లీ శతలాలసత్వమున నెచ్చోనిచ్చఁ గావించుచున్||౬౨||

కం|| రంగొకఁడె చిత్రమున ద్రా । యంగాంచెను నీజలాశయంబునఁగనవా ।
చెంగలువలు; దెనెవలపు । లంగన మోవిందు? నిప్పులమె తిరిగెదవే||౬౩||

ఉ|| నాఁడెపుఁడే నెరిండికి వనతీతిఁజూచి, లవంగివాసనన్ ।
పీడినవాఁటుఁగోలె, బ్రభవింపదు సంపెఁగ పూలగుత్తులం।
దాడఁదలంపు, పొన్నవిరి, నర్ధవికాస విభాసురంబునన్ ।
పేడుక, మల్లెలీవలిడు విందునడెందము నందుఁగోర్కియున్||౬౪||

కం|| ఎంబెండేఁజనుఁ గాఫుల,। మిందిందిర మింపుతన్ను నెలయింప, రమిం।
పం, దమ్మిదీని మఱవదు,। బొందినిప్రాణంబులున్నపుడు, డెందమునన్||౬౫||

పండితరాజశతకము, తృతీయము. (౪౧౬-పుట శేషము.)

శా॥ క్షీరాంభోనిధి తండ్రి; సోదరులు లక్ష్మీపారిజాతాదు, లా ।
ధారంబీశు శిరంబు; బింబము సుధాధారంబు; సర్వార్తి సం ।
హారంబే నిజవృత్తి; తోఁపఁగనె యా చంద్రుండు, సంకోచమా ।
నీరేజంబున కృత్యమే; యిదుపరిన్నిందింపఁగా, నొప్పునే ॥౧౬॥

మ॥ భ్రమరా! యన్న? చరింపు పిచ్చులవిడిన్, బాలాదు పెన్గోరఁటన్; ।
గుముదాంచద్వన వీథులన్వెదకి, చేకొన్నమరందమ్ము చై ।
త్రము నారంభము నందె సంగ మకరందప్రౌఢ పూరమ్ము, చూ ।
తము నీకుం జచరించు విందుమఖ పొందంగాదు నీకెందునేన్ ॥౧౭॥

మ॥ జతము కొల్కలి? మధూళి శంగడప భూజంబందు నిండాని, తు ।
ష్టత నానందను; మోసపుచ్చి పరమాసన్నాన్య పుష్పంబు, మ ।
స్తతలంబెక్కఁగనిచ్చి, యట్టి మకరందంబిచ్చె మాకందు; మి ।
ద్ది తదీయంబు వివేకలోపము; గుణాధిక్యంబు నీకున్నదే ॥౧౮॥

కం॥ మించఁ గొలిచియు జలజము, । లెంచె మదరికొతి సెపూల నింపుగఁ దిరుగన్; ।
జంచలత నీకు జన్మో । దంచితే; మెటు చంచరీక త్యజియింపనగున్ ॥౧౯॥

కం॥ త్రాగితివి తేనె; రాతిరి । వేగించితివిం; ద, దంత భృంగ మఱది తో ।
వేగఁ; గానఁగనవు మం । చాగతమై జగియడంపనంభోరుహిణిన్ ॥౨౦॥

కం॥ పూలగురివెంద తేనియ । జాలెల్లెడ లందునడిగె; జల్లునదలమున్ ।
రాలె నెన్నెలను; విడువ; వ । దేలా యిప్పుడునుదీని నిందవురయుళీ ॥౨౧॥

శా॥ ఇంకుం జేరెను, దేర, మారుతము వత్తెంచెని రౌనుండి, యిం ।
పొందన్నాసిక లేఁటి మూకుకొని, ఏపొప్పారు తేనెద్దమిన్, ।
జెందుం గాఫుత మారదేశమును దే నెద్దాళిపుట, ల్చందనం ।
బందున్పస్నను త్రాఁచు చంపమి య సామ్యంబైన లాభంబగున్ ॥౨౨॥

చం॥ తిరుగు లవంగవల్లుల; మదింజవిగొన్న నవాంబుజాతమూ ।
ధ్వి; రసము గొంతుదాఁక గురివెందల నాను; మదేమి గేడఁగన్ ।
జొరఁబడి తింటఁ జెన్నొబడులు సోదర? చూడ్కులు నాంచు; గేళులన్ ।
గలికలిగోయుటంపముల గైవడి వట్టుపుఁ గంటకావళుల్ ॥౨౩॥

ఆ॥గీ॥ నవ లవంగలతను గవుఁగిలింపదు; గార । వింపదు, కలరుతుల వృక్షములను; ।
పాడెనపుడు తేటి దోపాటు పేరొక్కటి । చూతముకుళములను జూచి తేఁటి ॥౨౪

కం॥ కనుగొనకే, జేజేయొడ । యని చెప మొగమందుఁ జంద్రుఁడని గొతోఁచున్;
వనజిని గ్రించెన; యిఁక । నానరుపము వృధాశ్రమమ్మునో? యళియుండన్

కం॥ కుందముకుళమ్మ! నీయని,। యొందీవేగించినాఁడ వెన్నెలదినముల్; ।
గందముడింపఁగ, నాయర । విందినిని, మిళింద? నీవు ప్రియ మొందవుగా॥౪౬
కం॥ వెన్నెలవెలయఁగఁ గొలుతు తొఁగ।కన్నియ; నేవెలుఁగు వాడువఁగా, విరిరేకుల్ ।
చెన్నొందెడు నరవిందము । నన్నెలకొనవలతు, నేర్పునవో హా భ్రమరా॥౪౭
మ॥ ఇవియెచ్చోఁ దడమైననీడలు, సమస్తైశ్వర్యమ్ము లుద్యత్సుమో ।
ద్భవములావాసన, లొప్పనున్నగల పత్రంబుల్, సుమందోచ్చల ।
చ్ఛివగంధాన్విత శీతవాతము, సరస్తీరంబునం జేరు వా ।
రి వగన్నానుపకారి; తానము వృథాకృత్యంబు పాంథాళికిన్॥౪౮॥
మ॥ కమలా! తల్కును నెల్లవెల్లుల నిశాకాంతుఁడు గావించెడున్ ।
గుముదామోదమె; యంచు ఖేదపడెదో కొల్క; మానుమీ; తాదృశో ।
త్తమ కారుణ్య పదంబుగామికి నిమిత్తంబయ్యె నీపూర్వ జ ।
న్మమునం జేసిన మహ్హృతంపు ఫలమందన్నోరి; యంచెంచెదన్॥౪౯॥
మ॥ జననంబందితి మానసంబున సరోజా?; నీవు గండంబు గ ।
మ్మనఁజేయుచైన సెల్ల; పేవెలుఁగు నీకాప్తుండు; నీ, వచ్చనుల్ ।
గొనవు; లెన్నను పంచుకారువలి గాడ్పల్పాఫు; నీలోకమం ।
దునదృష్టంబున నాఫలంబెతలు, చందమ్బల్పట్టజంబల్పమే॥౫౦
కం॥ నవవెందాకను నిన్నే । తొవలు; పవళ్ళేయువానిద్యుతు లెందా కం ।
దవులుం; గ్రొందే నెలసిరి । మివులు; తుండమ్మి? తన్నుమీయందారన్॥౫౧
కం॥ రుచియుత రుచిరము; తద్దయు । శుచి; నిద్దలఁదా ల్చె శివుఁడె; సొంపెల్లరకుం ।
వు, చలువు; మోమిదె ముడిఁ చెద । వు, చలివెలుఁగుఁ జూచి, హాతువునలిని, యేడో
మ॥ ప్రమదంబారఁగ సంచరింతు నలిసీ పత్రంబునం; దూఁట్లు దిం ।
దు; మరాళాధిప! గ్రైన నేమొ నలినిన్దూషింతు వెల్లప్పు; డీ ।
భ్రమరంబుల్సముపాగతంబులగుచు న్భాగ్యంబునం, దేనె, ద్రా ।
వి, మహోల్లాసముఁ బెందఁజూచి, తగునే ద్వేషంబు పొల్గాఁ గృతి॥౫౩॥
మ॥ నెలఁకల్నొంపదు జంకతాలు పరికెన్నయ్యంబు లేకున్కి, క్రే ।
చ్చఱవందన్నృగ శాబపుష్పళిహము ల్పామీప్యముం జెందమిన్; ।
వఱిన్ద్రియ్యము, తేఁటిఝంకృతి మిషన్నాటాడుచు, న్జేసి, యుం ।
కఱవన్త్రాసము కల్పచెల్ప, మదిప్రయత్న స్వైరిసంగాదంబమా॥౫౪॥
మ॥ కనఁబోఁదిత మీవు నేను నొకయచ్చంబౌ తటాకంబునన్ ।
జనియొన్దోషన కొన్నినాళ్ళ మనకన్నా? యందె; సారంగలో ।

చన కర్ణాభరణాస్పదం బగు రెనర్జా? నీకు; నేనాఁడు నీ ।
టను బొర్లాడుచు నెడ్డెపోల్తు లసలంటం ద్రొక్కఁబల్మిక్కలై॥౫౬॥

తే॥గీ॥ జమిలిమొక్కలి గోవాఁడు సంచరించె। కానన,మిత యెండుకట సంజఁగ మలపల్లి।
నిలిపెనీయం దెరొందనీవు నెరపకున్నఁ। బరువుమధుపములకు దిక్కు పరముగలదె

మ॥ వలపుల్దిక్కుల ముంచుఁ; జెంచెదు ద్విరేఫశ్రేణి; దైన, న్లవం।
గలతా? గన్పఁ జెలందినూలు, రజతల్లద్బృందగున్గాన్ని; యీగా, ।
పొలవిందందున ముంచుపచ్చిదగు కంపుల్పెట్టు గాఁ గొట్టు చె।
ప్తలపీడంతట లేదుమాలకరి; నీసాద్గుణ్య మేఁడెన్నెడిన్॥౫౭॥

మ॥ కలదే? నెమ్మికిఁ బోలెఁబించియము; పల్కంజాలు నేచిల్కలా; ।
గలహంసంబటు మల్లెమేనె; సొరమింపొ నేకడున్ గోరక।
ట్టులు; లేఁగోయిలమించలట్లు సుధబొట్టుల్చిల్కనే పీనులన్; ।
గలదే,; ముంచితి, పైడిపంజరమునం గాకిం; గొనం జెంచితే॥౫౮॥

మ॥ పని యేమా? మలయాద్రిఁ గాకిగమి, గూబల్పాపురా,ల్గోళ్ళటం।
చనుబల్జాతిపులుంగులుంట; నాకఁడుంచున్నెమ్మి ప్రక్కప్రవం।
బొనరింపం, జెనుత్రాఁచుకట్లువిడ, సోహాసర్వ లోకాభిరం।
దనధన్యంబగు చందనంబుతగు నానందంబునం గొల్వఁగన్॥౫౯॥

మ॥ నడుగాన, న్వాలపెంపరేఁగులును జెన్నాగు; ల్బారం, గొంకిముం।
డ్లొడలింజేర, నెలుద్దెగ, న్తెరుగన యోగ్య ప్రట్టము, ల్గప్టముం।
బడిపేరాఁకటఁ జేరెఁ దన్ఫలములార్పించు చెట్టుంచుఁ, గా।
న్పడెనాహా, ఘుదకున్మసిండి, విసపుంబంగ్డొందు నిండారగన్॥౬౦॥

మ॥ మదవత్కుంజర కుంభభేదినఖ సంభావ్యంబు పంచాస్యము।
త్యదశక్ దుర్విధి, నద్రికందరము భిక్షావాసము [illegible]
త; మరాపంబిది; నక్కభీతి, నిడి, [illegible]
డ్లుం, దగనిచ్చిన వేఁపికూనలును బిల్వుంబోరి కెం [illegible] కన్

కం॥ కడపునవుడైనఁ దుమ్మెద।
పడుచీఁతడు లేలు నీదు ప్రక్కను మొల్లా?,।
యొడఁబాయుటఁ పత్తిని, నగు।
పడరాని జెడందయొడఁ దఁబాయఁదుసుమ్మీ॥౬౧॥

మ॥ పొడుగుల్పెద్దనటంచు, బూరుగు? మదంబున్మాను నిస్సార!; యె।
వ్వడునీగుజ్జెలమావిచెట్టు సుగుణంబుల్గాన్; వానిక్కఁ; మే।

యడవి న్దినికె యన్యపుష్టములు పాదాతౌఘు; మద్యద్యశో ।
బడరంబాడెడు నెందుఁ దుమ్మెదలు మధ్వాస్వాద మత్తక్షితన్ ॥౯౩॥

మ॥ చిగురేమావి దొరగ్రత్తసంగి, ప్రణయశ్రీ నిర్భరస్వాంతతన్ ।
మిగుల, న్గోయిల కోడెకాఁడు యశమున్ జిత్రించు దిక్పిత్తులన్; ।
దగుతేనెల్గ దుఁద్రావి, తుమ్మెదలు నాదంబం డెకావించు; మ ।
త్త గతంబుల్పద షద్వి జన్మల చరిత్రంబుల్ కృథా దూరముల్ ॥౯౪॥

మ॥ కడు, గాటంబగు వర్తనంబుతలపం గానేల; సంస్పర్శమె ।
క్కుడు; మాటాడుట లేదు; యుంచుకయు వీక్షాపాత్ర ముంగావ; నే ।
నుడువంజాల, రసాల? నీగుణిత తిందువ్వ్రాపు నాబోట్లకున్ ।
సడలం చేయుడు బాటసారుల యలంతల్పారె, దూరస్థమున్ ॥౯౫॥

కం॥ అలసి నివురించుమార్గ ।
స్థుల, చేబిషులనెవండో నుజనుఁ డుపెట్టున్ ।
ఫలదానవ్యస నైకను ।
శలఫలితరసాల ఫలవిసరము వినీతిన్ ॥౯౬॥

కం॥ ఎడఁద నలరించు నలరుల ।
నిడవుతరువులేవి పృథివి నిమ్మగు వేరన్; ।
నుడువు; మశోకమునకుఁ జే ।
నెడు దోహద, మేదియైనఁ బెట్టు, వడయునే ॥౯౭॥

కం॥ విరిమొగడలగుమి మొరయు బా ।
గరుఁ బేఁటులసిరిణశోక గరువపడెదొ; వం ।
కరబొమల కొమల దోహద ।
చరణ [illegible] హాగ [illegible] స్పృశియింపవాకో ॥౯౮॥

మ॥ మ [illegible] నీవాఁడవే మన్నాక్కఁ బేయేట్ట్లు; నం ।
[illegible] వుప్పఫల విస్తారస్ఫురద్వల్లికో ।
త్కరమై; యెప్పుడుడయ్యు పాంథతతికి న్దత్తాన్మసత్వాథ్యా, సిన్ ।
బరివర్జించి యుఁకెవ్వఁడీజగతి, సర్వంబున్సమర్థించెదున్ ॥౯౯॥

శా॥ తూలంగొట్టఁగనెండ, చేరుమరుపాంథుల్సొలుచు, న్నన్నదీ ।
కూలక్షోణిజ మూలముం; బనియు దోకొంక్రం డేయును న్వారికిన్;।
చేలం జేయుట తావి, ప్రోపుతఆచానీకన్, గడు న్తందమౌ ।
గాలిన్వీచుట లోను గాఁగల వి, వృత్తశ్రేణి కృత్యంబులౌ ॥౧౦౦॥

పండితరాజశతకము. (౪౮౦-పుట శేషము.)

స్రగ్విణి. హార హీరా మరాహార నీహార గం ।
గా రథాంగ ధృగ్గాకార?, గౌరీవరా? ।
సూరిచిత్తాం బురుట్సూర?, లక్ష్మీశ మి ।
త్రా,? రతీశాన సంహారినేత్రా,? హరా? ॥

మా. మునిహృదయ నివాసా? మోహవల్లీనిరాసా? ।
దనుజనిచయభంగా? ధర్మసత్యాంతరంగా? ।
వినతదివిజభూజా? వేదనిశ్వాస? దాసా ।
వన?, నిజపరభావా? వ్యాసమానీశ దేవా? ॥

ఇదిశ్రీమత్కౌశిన మూర్తివ్యాసేశ్వర కృపాపాత్ర, ఆత్రేయసగోత్ర, సనామక న్యాయవాదిజే, త్రాకుండి వేంకటాంతర్వాణిపుత్ర, సీతారామాగ్రజ, వ్యాసమూర్తిశాస్త్రి శ్రీకృత, రసగంగాధర గంగాలహరీ ముఖమహా ప్రబంధ ప్రణేతృ, భారత్యవతారభామినీనామ యవనీసనాథబ్రహ్మరూపాంతర శ్రీజగన్నాథ పండిత రాజరచిత భామినీ విలాస ప్రాస్తావిక విలాసదృశ్యమానా సమానపద్య సమానతృతీయ శతకము సంపూర్ణము.

కం. శ్రీమచ్ఛాంకర భాష్య సు । ధామహితబ్రహ్మసూత్ర తాత్పర్య
లస । ద్భూమానంద, వరిష్ఠ । ప్రేమాస్పద, మోహనాశ, శ్రీవ్యాసేశా ॥

కం. నవనీతకోమలాంగిన్ । యవనిన్నయనమ్ముఁ జేర్చ, నను వెన్నండే, ।
నలునే, నవనిదె శుభ; భూ । ఘువని వని వినోదమింత గలిగించెడునే ॥౧॥

కం॥ వాయస? యేల పెనిచె దీ । కోయిలపిల్లను; వృథాయగును జూమిభవదీ ।
యాయాసము; రా, గంబు లిపు । దే యిది నీపరిచయమ్మునే వెల్లఁ [illegible] ॥౨॥

కం॥ హేమంత వసంత ద్వ । స్వామిత్వ [illegible]
మామిడిమొల్ల విరులనైట । నే [illegible] యువలన ఖేద భరితము పోలెన్, ।

కం॥ కలదె? కులశీలరూప । ఘ్ము [illegible] మధుపము పదమునిలుప దీ వనమందున్ ॥౩॥
మ్ములఁబోషించుట దీనిన్, [illegible] లనాక్కుటనే, మిళిందముల కతిశయ మి ।

కం॥ ఇందెలదామర తూఁడులు । [illegible] వెలయించును నీమహత్త్వ మిధమరవిందా ॥౪॥
నందమునకు సోమరాశా? । [illegible] దిందుపు నలినీదళ విహ్వలిందన రెదవా ।

ఆ॥గీ॥ ఇంచునీటికొలనిదేఁ దమ్ములే, [illegible] డెందంబల రించునీర్విడి చెదవేలా ॥౫॥
దలఁపవంచ? దలఁపుఁ గొలఁకి [illegible] ఁ దేనె । లేని,ఁదేనె దిండ్లనేనిఁ జెలులఁ ।
[illegible] నన బంగారు । వారిజములకేలిఁగేయనపుడు ॥౬॥

ఉ|| ఉఱుకుచునీరొసంగు; నదియుంజినుకుల్గనై; యెండనెండునేఁ|
దఱియగునన్నై, నల్లవడు దానపువేళను మేనఁ; బిమ్మటన్|
బొఱియయునవెల్లఁబాటు; మఱిపొందును దేలిక చాల; వీర నీ|
వుఱు; వగునీగిరాఁడనిప రెండని సత్వ్రభు రత్నశేఖరా ||౯||

ఆ||వె|| లేఁటిమొల్లలతలఁ దిరుగుచు; సుచిరము| జాజితీవలందుఁ జనుచునెఱుపు;|
మఱవకిదిరొ మెపుడు; మక్కువ పెక్కువ|సంపెఁగవనీయందు నింపకెడఁద||

తే||గీ|| ఉండనేరాదు బుద్ధిమంతుండుభద్ర| మంచుల సమీపమునఁ ఘటీ భాజనంబు|
వాపెహరియించు;నదియొకాకారణంబు|కంచుఁగొట్టు చునుండు రుకంచుగంట||

కం|| కొందఱు ఫలసారజ్ఞులు;| కొందఱు దలగుణ విశేషకోవిదులిందుం;|
గందుఱె మరందభేదము| బిందిందిర మొకటివక్క నెఱిఁగిన వానిన్ ||౧౦||

మ|| ధరిమున్నీటికిలేదు; సైకతపుట ధ్వంబామడల్పాటు; వి|
స్థిరువాలంబవిహీన, మన్యుపది యుస్తిక్కల్లడుం బాడటం|
చరయుంబోయిటు; చుట్టిచుట్టి గగనంబందుద్భులేకొన్ని; వ|
ల్మరుఁగీరంబెగయు, స్వదిస్వడ వకంబంపుండ లన్యాప్రిలెడిన్ ||౧౧||

మ|| ఏదిమున్నక్షత బాలలీల వను ధాత్రీశ్యాను లన్యాన్లేన్నవా|
రిదధారావిల సద్విశాలతనుల స్త్రీడించె ఖేదించు చ|
య్యది శృంగచ్యుతి భగ్నపాదముచు పార్శ్వాంరాతి ధిక్కారముల్|
మదిరోసంబిడ నేఁడు వైశ్య నమలుంబల్మారు సింగంబహా||౧౨||

చ|| భ్రమరనివాసపాతి శయభావ, ముడించెద నేలనోహొయిహో|
కమలిని! యేమినీకుఁ, త్రిజగన్నయనోత్సవ మూలకందమున్|
కుముదహితుంజకోరక శకుంతకృతాధిక పుణ్యపాకమే|
నిమిషమునన్నృగంత సరణింజనఁజేయవ యేని యక్కటా ||౧౩||

తే||గీ|| జాజిలతతోన నీనెఱజాణతనము| కలదె? యెంతైన; మలినఁ
వలన నైనరునఁబొలిచెరు; వఱలెరుచు నేను|మారుని యందు నఖిర

కం|| ఎందునకు దీనదృష్టం| జెందెదవో మొల్ల? తేనెసిరిగగననీ; సీట చే|
యందు మరందము రెమ్మల| బిందుమిళిందమ్ముసకునై విందిడ నీ

మ|| తలపైఁబాలుతు పోర్వరానిదినరత్నప్రౌఢ తేజంబు; నీ|
దలఁబూఁజండులనెండగొట్టు తెరువర్గండన్యఁ జెంతింతు ని|
శ్చలతన్నీడన నీడకొమ్మలతివిస్తారమ్ములున్లావె; ది|
క్కులవీఁగుంబెను పొందునీయసము శ్రీగుల్టానసౌ? పాదపా? ||౧

గ్రా ప్రి